

PRZEGLĄD UCHWAŁ IZBY KARNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO ZA 2024 ROK

RYSZARD A. STEFAŃSKI*

Streszczenie

Artykuł ma charakter naukowo-badawczy, a jego przedmiotem jest analiza uchwał i postanowień Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego wydanych w 2024 r., w wyniku rozpatrzenia tzw. pytań prawnych. Przedmiotem rozważań są: umorzenie postępowania karnego z powodu powagi rzeczy osądzonej (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.), skuteczność oświadczenia pokrzywdzonego o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 54 § 1 k.p.k.), ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat (art. 185a § 1 k.p.k.), dopuszczalność badania w postępowaniu karnym ważności lub skuteczności aktu ustrojowego powołania sędziego przez Prezydenta RP (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.), przekazanie zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (art. 441 § 1 k.p.k.), znaczenie zwrotu „w kwestiach nieuregulowanych” (art. 558 k.p.k.), odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługujące dziecku matki pozbawionej wolności (art. 8b ust. 1 ustawy lutowej), skuteczność powołania Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego pełniącego obowiązki Prokuratora Krajowego (art. 47 § 1 p.w.p.p.), skuteczność powołania Prokuratora Krajowego bez opinii Prezydenta RP (art. 14 § 1 pr. o prok.), skuteczność powołania prokuratora okręgowego (art. 15 § 1 pr. o prok.), wniosek o rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy rozbieżności w wykładni prawa (art. 83 § 1 u.SN), wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem dyscyplinarnym lub uchwałą prawomocnie zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Celem analizy była ocena trafności rozstrzygnięć Izby Karnej Sądu Najwyższego przy pomocy metody dogmatyczno-prawnej.

Słowa kluczowe: odszkodowanie, oskarżyciel posiłkowy, postanowienie, powaga rzeczy osądzonej, przesłuchanie, prawo karne procesowe, Prokurator Krajowy, Sąd Najwyższy, sędzia, świadek, uchwała, zagadnienie prawne

* Prof. dr hab., kierownik Katedry Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie (Polska), e-mail: ryszaard.stefanski@lazarski.edu.pl, ORCID: 0000-0003-0995-9499.

REVIEW OF THE RESOLUTIONS OF THE SUPREME COURT CRIMINAL CHAMBER CONCERNING SUBSTANTIVE AND PROCEDURAL CRIMINAL LAW IN 2024

Abstract

The article is of a scientific and research nature, and analyses the resolutions and decisions of the Supreme Court Criminal Chamber related to procedural criminal law, which were issued in 2024, as a result of the examination of the so-called legal questions. The subject of the considerations are: discontinuation of criminal proceedings due to *res judicata* (Article 17 § 1 item 10 of the Code of Criminal Procedure), effectiveness of the injured party's statement on acting as an auxiliary prosecutor (Article 54 § 1 CCP), re-examination of an injured party who was under 15 years of age at the time of the examination (Article 185a § 1 CCP), admissibility of examining in criminal proceedings the validity or effectiveness of a constitutional act appointing a judge by the President of the Republic of Poland (Article 439 § 1 item 1 CCP), referral of a legal issue for resolution to the Supreme Court (Article 441 § 1 CCP), meaning of the phrase "in unregulated matters" (Article 558 CCP), compensation and redress due to a child of a mother deprived of liberty (Article 8b, section 1 of the February Act), effectiveness of the appointment of the First Deputy Prosecutor General acting as the National Prosecutor (Article 47, section 1 of the Law on Higher Administrative Courts), effectiveness of the appointment of the National Prosecutor without the opinion of the President of the Republic of Poland (Article 14, section 1 of the Law on Prosecutors), effectiveness of the appointment of a district prosecutor (Article 15, section 1 of the Law on Prosecutors), application for the Supreme Court to adjudicate on discrepancies in the interpretation of the law (Article 83, section 1 of the Law on Supreme Court), reopening of proceedings concluded with a final disciplinary judgment or a resolution authorising the holding of criminal liability of a judge. The aim of the analysis was to assess the accuracy of the decisions of the Criminal Chamber of the Supreme Court using the dogmatic-legal method.

Keywords: compensation, subsidiary prosecutor, decision, *res judicata*, hearing, criminal procedural law, National Prosecutor, Supreme Court, judge, witness, resolution, legal issue

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

1. UMORZENIE POSTĘPOWANIA KARNEGO Z POWODU POWAGI RZECZY OSĄDZONEJ (ART. 17 § 1 PKT 10 K.P.K.)

Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, czy na etapie wstępnej kontroli aktu oskarżenia dopuszczalne jest umorzenie postępowania na podstawie art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. w zakresie części czynu kwalifikowanego kumulatywnie w zw. z art. 11 § 2 k.k., po faktycznym wyodrębnieniu dwóch czynów z opisanego w akcie oskarżenia przestępstwa, czy też jest to dopuszczalne jedynie po przeprowadzeniu przewodu sądowego i zastosowaniu art. 399 § 1 k.p.k., a w wypadku zaistnienia takiego umorzenia przed rozpoczęciem przewodu sądowego oraz czy powaga rzeczy osądzonej

(umorzonej) odnosi się do całości czynu kwalifikowanego kumulatywnie, czy też możliwe jest procedowanie w zakresie wyłączonych elementów czynu.

Zasadnie Sąd Najwyższy, ustosunkowując się do zawartych w tym pytaniu kwestii, skoncentrował się na dopuszczalności umorzenia postępowania co do części zachowań wchodzących w skład jednego czynu i w postanowieniu z dnia 16 października 2024 r., I KZP 2/24 (OSNK 2024, nr 11–12, poz. 54), zasadnie wyjaśnił, że „Niedopuszczalne jest umorzenie postępowania w zakresie zaproponowanej kwalifikacji prawnej zarzuconego czynu, czy też części zachowań wchodzących w skład jednego czynu (art. 11 § 2 k.k.). Umorzeniem postępowania objęty jest czyn, na który składają się opisane w zarzucie zachowania, a nie jego kwalifikacja prawna”.

Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy wskazał, że występują typy przestępstw, na które składa się szereg podjętych odrębnie zachowań, z których część lub wszystkie wyczerpują znamiona określone w dwóch lub więcej przepisach ustawy karnej, a przyjmowana w takiej sytuacji kwalifikacja kumulatywna nie przekreśla jedności czynu. Zaznaczył, że polska procedura karna nie zna instytucji umorzenia postępowania w zakresie zaproponowanej kwalifikacji prawnej zarzuconego czynu, czy też części zachowań wchodzących w skład jednego czynu, które nie zostały objęte skargą uprawnionego oskarżyciela. Karnoprawnej ocenie podlega cały czyn, jako zespół zachowań sprawcy¹. Umorzeniem postępowania objęty jest czyn, na który składają się opisane w zarzucie zachowania, a nie jego kwalifikacja prawna. W wypadku gdy wszystkich zarzuconych zachowań nie można przypisać oskarżonemu, należy dokonać zmiany opisu przypisanego ostatecznie czynu, nie zaś stosować nieznane obowiązującej procedurze umorzenie częściowe zarzuconego czynu. Powaga rzeczy osądzonej dotyczy całości zarzuconego czynu, chyba że zarzucone zdarzenia stanowią więcej niż jeden czyn, a wtedy możliwe jest umorzenie w stosunku do jednego z nich albo odrębnie do każdego z wyodrębnionych czynów stanowiących osobne przestępstwa. Fragment osądzanego wcześniej przestępstwa ciągłego wyznacza stan powagi rzeczy osądzonej w odpowiednim zakresie, pod warunkiem że może on stanowić samodzielnie czyn zabroniony². Trafnie w literaturze zauważa się, że naruszenie niepodzielności przedmiotu procesu poprzez rozbicie jedności czynu i w efekcie umorzenie postępowania lub uniewinnienie co do jego części prowadzi do powstania stanu sprawy osądzonej co do całego czynu³.

Rozstrzygnięcie to ma duże znacznie praktyczne, gdyż prawomocne umorzenie postępowania o wydzielony czyn wyklucza możliwość kontynuowania postępowania co do drugiego z tych wyodrębnionych, zarzuconych czynów, ze względu na powagę rzeczy osądzonej⁴.

Z problemem tym wiąże się trafny pogląd prezentowany w judykaturze, że „Przyjęcie odmiennej kwalifikacji prawnej czynu nie otwiera możliwości ponownego

¹ Wyrok SN z dnia 12 lutego 2024 r., II KK 616/23, LEX nr 3670406.

² Wyrok SN z dnia 7 lutego 2024 r., IV KK 529/23, OSNK 2024, nr 5, poz. 9.

³ J. Zagrodnik, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. idem, Warszawa 2024, s. 146.

⁴ Wyrok SN z dnia 8 stycznia 2008 r., V KK 13/07, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 28; wyrok SN z dnia 15 października 2008 r., IV KK 118/08, LEX nr 469410; wyrok SN z dnia 13 października 2011 r., IV KK 193/11, LEX nr 1027190; wyrok SN z dnia 1 października 2003 r., IV KKN 318/01, LEX nr 84460.

postępowania. Nowe postępowanie nie jest także dopuszczalne w razie uprzedniego niepełnego rozpoznania sprawy, albowiem w każdym z tych przypadków mamy do czynienia z tym samym czynem w znaczeniu ontologicznym, co stanowi przeszkodę w postaci powagi rzeczy osądzonej, która nie pozwala na ponowne prowadzenie postępowania przeciwko tej samej osobie o ten sam przedmiot odpowiedzialności prawnej, innymi słowy – o ten sam czyn w znaczeniu prawnym⁵.

W sytuacji gdy „nie można przypisać sprawcy wyczerpania znamion przestępstwa ujętego w kumulatywnej kwalifikacji, niedopuszczalne jest umorzenie postępowania, a eliminuje się z opisu czynu zachowania, które charakteryzowały wypełnienie jego znamion oraz z kumulatywnej kwalifikacji prawnej usuwa się ten przepis”⁶.

2. SKUTECZNOŚĆ OŚWIADCZENIA POKRZYWDZONEGO O DZIAŁANIU W CHARAKTERZE OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO (ART. 54 § 1 K.P.K.)

W sprawie, w której akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony – zgodnie z art. 54 § 1 k.p.k. – może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Na tle tego przepisu powstał problem skuteczności takiego oświadczenia złożonego przez osobę uprawnioną przed sądem po wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia po wniesieniu przez prokuratora nowego aktu oskarżenia w wyniku uzupełnienia śledztwa przekazanego prokuratorowi w trybie art. 344a § 1 k.p.k. Wątpliwość ta wynika z tego, że prawomocne postanowienie sądu o przekazaniu sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa (art. 344a k.p.k.) jest jednym ze sposobów zakończenia postępowania sądowego, a wniesienie przez prokuratora nowego aktu oskarżenia wszczyna nowe postępowanie sądowe. Z tego wynika wniosek, że pokrzywdzony zamierzający występować w charakterze oskarżyciela posiłkowego powinien złożyć nowe oświadczenie.

Dla rozstrzygnięcia tego zagadnienia istotne jest określenie początkowej granicy terminu do złożenia takiego oświadczenia. Nie byłoby potrzeby składania nowego wniosku, gdyby przyjąć, że może być ono złożone już w postępowaniu przygotowawczym. Trafnie w doktrynie przyjmuje się, że zawarty w art. 54 § 1 *in principio* k.p.k. zwrot „jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny” wskazuje początkowy termin do złożenia oświadczenia, którym jest moment wszczęcia postępowania sądowego, co następuje z chwilą wniesienia aktu oskarżenia⁷. Przemawia za tym także wykładnia systemowa, skoro pouczenie o prawie do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela publicznego następuje w związku z przesłaniem aktu oskarżenia do sądu. Takie pouczenie byłoby zbędne, gdyby pokrzywdzony mógł skutecznie złożyć oświadczenie już na etapie postępowania

⁵ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2013 r., II AKa 441/12, LEX nr 1369089.

⁶ Wyrok SN z dnia 4 marca 2015 r., III KK 371/14, OSNKW 2015, nr 7, poz. 63. Tak też M. Mozgawa, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. idem, Warszawa 2023, s. 65.

⁷ K. Eichstaedt, w: *Kodeks postępowania Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2024, s. 326.

przygotowawczego⁸. Takie stanowisko jest też prezentowane w orzecznictwie, w którym stwierdza się, że „Oświadczenie pokrzywdzonego, iż będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego, musi być złożone wobec organu prowadzącego postępowanie jurysdykcyjne, tj. sądu, a nie wobec organu postępowania przygotowawczego”⁹. Nie można zatem zaaprobować poglądu, że oświadczenie takie może być złożone także w postępowaniu przygotowawczym argumentowane względami gwarancyjnymi¹⁰.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 października 2024 r. I KZP 4/24, OSNK 2024, nr 11-12, poz. 55, słusznie stwierdził, że „Oświadczenie, o którym mowa w art. 54 § 1 k.p.k., złożone przed sądem przez osobę uprawnioną po wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia, jest skuteczne także po wniesieniu przez prokuratora nowego aktu oskarżenia w wyniku uzupełnienia śledztwa (art. 344a § 1 k.p.k.), pod warunkiem że pokrzywdzony nie został pouczone o tym, że wcześniejsze, tj. złożone przed wniesieniem nowego aktu oskarżenia, oświadczenie o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego jest bezskuteczne”.

Organ ten skuteczność pierwotnego oświadczenia pokrzywdzonego o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego warunkuje brakiem pouczenia pokrzywdzonego o tym, że złożone przed wniesieniem nowego aktu oskarżenia oświadczenie o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego jest bezskuteczne. Warunek ten wyprowadza z wyrażonej w art. 16 § 1 k.p.k. zasady lojalności procesowej, odwołując się przy tym do dopuszczenia pokrzywdzonego do udziału w charakterze oskarżyciela posiłkowego, mimo niezłożenia stosownego oświadczenia po terminie. W literaturze i judykaturze wyrażony jest pogląd, że dopuszczenie pokrzywdzonego do udziału w postępowaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego w późniejszej fazie postępowania jest dopuszczalne przy prokonstytucyjnej wykładni art. 16 § 1 k.k., w wypadku gdy pokrzywdzony nie był pouczone o tym uprawnieniu, co jest wyrazem przysługującego mu konstytucyjnego prawa do sądu¹¹. Zgodnie bowiem z treścią art. 16 § 1 k.p.k. brak pouczenia lub mylne pouczenie uczestników postępowania o przysługujących im uprawnieniach nie może wywoływać ujemnych dla nich skutków procesowych, a takim ujemnym skutkiem procesowym może być niez uzyskanie przez pokrzywdzonego statusu strony z powodu niezłożenia oświadczenia o wzięciu udziału w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy, wynikającego z braku pouczenia o takiej możliwości¹². Wcześniej Sąd Najwyższy słusznie podkreślił, że „Pokrzywdzony, który ma zamiar działać w charakterze oskarżyciela posiłkowego, musi złożyć oświadczenie stosownie do treści art. 54 § 1 k.p.k. Aby móc wywiązać

⁸ Ibidem.

⁹ Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 22 listopada 2017 r., II AKa 58/17, LEX nr 2469453.

¹⁰ M. Gudowski, *Wyrok w sprawie Witkowski przeciwko Polsce jako przyczynek do dyskusji nad czynnościami procesowymi dokonanymi przed rozpoczęciem biegu terminu procesowego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1, s. 134; C. Kulesza, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 172–173; M. Burdzik, J. Zagrodnik, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, s. 251.

¹¹ R.A. Stefański, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 116*, red. idem, S. Zabłocki, t. I, Warszawa 2017, s. 741; C. Kulesza, w: tamże, s. 152; M. Burdzik, J. Zagrodnik, w: tamże, s. 251–252; postanowienie SN z dnia 25 czerwca 2013 r., V KZ 43/13, LEX nr 1331415.

¹² Wyrok TK z dnia 25 września 2012 r., SK 28/10, OTK-A 2012, nr 6, poz. 96.

się z tego obowiązku, a jednocześnie skorzystać z przysługującego mu uprawnienia, powinien być zawiadomiony o terminie rozprawy i dopiero wówczas jego niestawienie pozwoli na rozpoznanie sprawy”¹³.

W sprawie, w której wydane zostało komentowane postanowienie przez sąd pierwszej instancji, w rozprawie prowadzonej po wniesieniu nowego oskarżenia brał udział kurator małoletniego pokrzywdzonego jako oskarżyciel posiłkowy. Sąd Najwyższy uznał, że został on w sposób dorozumiany dopuszczony do działania w tym charakterze. Jest to stanowisko słuszne, gdyż oświadczenie pokrzywdzonego, że będzie działał w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, może zostać złożone tak na piśmie, jak i ustnie do protokołu, ale również w sposób dorozumiany, konkludentnie¹⁴.

3. PONOWNE PRZESŁUCHANIE POKRZYWDZONEGO, KTÓRY W CHWILI PRZESŁUCHANIA NIE UKOŃCZYŁ 15 LAT (ART. 185A § 1 K.P.K.)

Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione zagadnienie prawne: „Czy żądanie ponownego przesłuchania małoletniego pokrzywdzonego, o jakim mowa w art. 185a § 1 k.p.k., złożone przez oskarżonego, który w czasie pierwszego przesłuchania takiego świadka nie miał obrońcy, stanowi zwykły wniosek dowodowy, który powinien być oceniony przez sąd przez pryzmat art. 170 § 1 k.p.k. czy też stanowi ono podstawę obligatoryjnego przeprowadzenia czynności przesłuchania takiego świadka?”. Problem ten ma charakter historyczny, gdyż art. 185a § 1 k.p.k. po zmianie ustawą z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁵ dopuszcza przesłuchanie pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat w razie uwzględnienia wniosku dowodowego oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego. Do tej pory przesłuchanie ponownie takiego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, mogło mieć miejsce m.in. wtedy, gdy żądał tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego co do tej kwestii wystąpiła istotna rozbieżność. Prezentowane były poglądy, że:

- 1) w razie złożenia żądania na ponowne przesłuchanie takiego świadka w postępowaniu jurysdykcyjnym sąd jest zobligowany do przeprowadzenia tej czynności, nie uzależniając tego od uzyskania opinii biegłego z zakresu psychologii, co do wpływu przesłuchania na psychikę małoletniej osoby pokrzywdzonej¹⁶,

¹³ Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2001 r., III KKN 30/01, LEX nr 551134.

¹⁴ Uchwała SN z dnia 14 stycznia 1971 r., VI KZP 66/70, OSNKW 1971, nr 5, poz. 67; postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 1978 r., VII KZP 7/78, LEX nr 17054; wyrok SN z dnia 4 lutego 2013 r., V KK 419/12, OSNKW 2013, nr 4, poz. 31 z głosem aprobującym B. Wójcickiej, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2013, nr 10, s. 719–721; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 1–296*, red. P. Hofmański, t. I, Warszawa 2007, s. 332–333; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Artykuły 1–467*, Warszawa 2014, s. 279; C. Kulesza, w: *Kodeks...*, s. 152.

¹⁵ Dz.U. z 2023 r., poz. 289.

¹⁶ Wyrok SN z dnia 1 lutego 2008 r., V KK 231/07, OSNKW 2008, nr 4, poz. 27, z głosem częściowo krytycznym J. Potulskiego, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa”

- 2) uprawnienie oskarżonego do żądania ponownego przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych może być zrealizowane wówczas, gdy przemawia za tym dobro małoletniego pokrzywdzonego¹⁷.

Rozstrzygając ten problem, Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 stycznia 2024 r., I KZP 6/23 (OSNK 2024, nr 5, poz. 25), przyjął, że „Żądanie ponownego przesłuchania w charakterze świadka małoletniego pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a § 1 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 14 sierpnia 2023 r.), złożone przez oskarżonego, który w czasie jego pierwszego przesłuchania nie miał obrońcy, stanowiło podstawę obligatoryjnego przeprowadzenia żądanej czynności procesowej, chyba że – z uwagi na stan psychiczny świadka – dowodu tego nie dało się przeprowadzić, albo zachodziły wyjątkowe, szczególnie uzasadnione okoliczności, z których wynikało, że przeprowadzenie powtórnego przesłuchania prowadziłoby do istotnych lub trwałych zaburzeń stanu psychicznego małoletniego pokrzywdzonego”.

Jest to pogląd trafny i należyście uzasadniony. Ze względu na wskazaną wyżej nowelizację art. 185a § 1 k.p.k. nie ma potrzeby szerszego przytaczania argumentacji Sądu Najwyższego, a wystarczy ograniczenie się do rozważań natury językowej. Słusznie organ ten w pierwszej kolejności odwołał się do znaczenia użytego w art. 185a § 1 k.p.k. słowa „żądanie”, które oznacza „życzenie wyrażone w kategoriycznej formie, to, czego ktoś żąda”¹⁸. Wyraz zaś „żądać”, od którego pochodzi „żądanie”, to „ostre domaganie się czegoś, usilne dopominanie się o coś, wymaganie”¹⁹. Wyrazami bliskoznacznymi „żądania” są „domaganie się”, „wymaganie”²⁰. Wynika z tego, że żądanie nie jest wnioskiem dowodowym, o którym mowa np. w art. 169 § 1 k.p.k., i nie mają do niego zastosowania reguły określone w art. 170 § 1 k.p.k.

2008, nr 4, s. 115–122; wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 r., III KK 176/09, LEX nr 553885, z glosami częściowo krytyczną B. Lewandowskiego, „Studia Iuridica” 2014, nr 58, s. 291–300, aprobującą M. Kornak, LEX/el. 2010; wyrok SN z dnia 22 stycznia 2009 r., V KK 216/08, LEX nr 485019; postanowienie 7 sędziów SN z dnia 24 listopada 2010 r., I KZP 21/10, OSNKW 2010, nr 11, poz. 95, z uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Wojskowej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2010 r.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2011, nr 2, s. 67–69; postanowienie SN z dnia 15 marca 2012 r., III KK 244/11, OSNKW 2012, nr 6, poz. 68; wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2015 r., V KK 4/15, OSNKW 2015, nr 9, poz. 79 z glosą aprobującą Ł. Córy, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2016, nr 3, s. 51–57; postanowienie SN z dnia 27 października 2015 r., II KK 112/15, LEX nr 1936714; wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2022 r., III KK 164/21, OSNK 2022, nr 8, poz. 30.

¹⁷ Postanowienia SN z dnia 15 marca 2012 r., III KK 244/11, OSNKW 2012, nr 6, poz. 68; postanowienie SN z dnia 7 maja 2013 r., III KK 380/12, OSNKW 2013, nr 9, poz. 74, z glosą krytyczną M. Marszałek, LEX/el. 2013; postanowienie SN z dnia 9 listopada 2016 r., V KK 273/16, LEX nr 2167637; postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2018 r., III KK 362/17, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 3, poz. 28 z glosą krytyczną P. Rogozińskiego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 3, s. 70–78; postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 2021 r., V KK 40/20, LEX nr 3219865.

¹⁸ *Wielki słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2018, s. 999–1000; *Słownik języka polskiego* PWN, red. M. Szymczak, Warszawa 1999, s. 1016–1017.

¹⁹ *Wielki słownik...*, s. 999–1000; *Słownik...*, s. 1016–1017.

²⁰ *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych* PWN, red. M. Bańka, Warszawa 2005, s. 1007.

Ważne są wskazania Sądu Najwyższego w omawianej uchwale co do rozumienia tej kwestii na gruncie aktualnego brzmienia tego przepisu. Trafnie organ ten zauważył, że wskazana wyżej zmiana art. 185a § 1 k.p.k. ma charakter merytoryczny i w zasadzie rozstrzyga wątpliwości, jakie powstały w orzecznictwie na gruncie poprzedniego stanu prawnego co do interpretacji słowa „żąda”, gdy oskarżony nie miał obrońcy przy pierwszym przesłuchaniu. Oznacza to, że we wniosku należy wskazać nie tylko samo żądanie przeprowadzenia ponownego przesłuchania, lecz również tezę dowodową. Organ procesowy, rozstrzygając w przedmiocie powyższego żądania, będzie też związany podstawami oddalenia wniosku dowodowego z art. 170 k.p.k.

4. DOPUSZCZALNOŚĆ BADANIA W POSTĘPOWANIU KARNYM WAŻNOŚCI LUB SKUTECZNOŚCI AKTU USTROJOWEGO POWOŁANIA SĘDZIEGO PRZEZ PREZYDENTA RP (ART. 439 § 1 PKT 1 K.P.K.)

W związku z długotrwałym sporem co do statusu prawnego sędziów powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw²¹ zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne „Czy udział w składzie sądu powszechnego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, mimo niespełniania przez nią w dacie jej powołania warunków do udziału w procedurze określonej w art. 35 § 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 2250), oznacza, że w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.)?”. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 maja 2024 r., I KZP 9/23 (OSNK 2024, nr 8, poz. 40), uznał, że „W postępowaniu karnym nie jest dopuszczalne badanie ważności lub skuteczności aktu ustrojowego powołania sędziego przez Prezydenta RP podjętego w ramach realizacji wyłącznej prerogatywy głowy państwa (art. 179 Konstytucji RP). Sędzia, wobec którego stwierdzono nieprawidłowości w toku procedury nominacyjnej, nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.”.

W uzasadnieniu uchwały podkreśla się, że w art. 179 Konstytucji RP zawarta jest prerogatywa Prezydenta RP do powoływania sędziów, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Prezydent RP, powołując sędziego, zapewnia mu niezbędną demokratyczną legitymizację oraz legitymizację całej władzy sądowniczej. Urzeczywistnia tym samym podstawową zasadę demokratycznego ustroju, wynikającą z treści art. 2 Konstytucji RP. Prezydent RP, powołując sędziów, zapewnia także ciągłość władzy państwowej (art. 126 ust. 1 Konstytucji RP). Odwołano się też do poglądu wyrażonego w doktrynie, że powołanie sędziego przez Prezydenta RP opiera się na normach konstytucyjnoprawnych²². Zwrócono uwagę, że art. 179

²¹ Dz.U. z 2018 r. poz. 3.

²² A. Kijowski, *Odrębności statusu prawnego sędziów Sądu Najwyższego*, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 1, s. 6; J. Sułkowski, *Uprawnienia Prezydenta RP do powoływania sędziów*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 4, s. 59–60.

Konstytucji RP jest normą kompletną, zawierającą wszystkie niezbędne elementy procedury nominacyjnej. Nie reguluje jednak szczegółowo całej procedury i w tym sensie nie ma charakteru samowystarczalnego. Realizacja przez Prezydenta RP jego kompetencji może być dookreślona w ustawach, jednakże pod warunkiem zachowania wyrażonej w art. 8 ust. 1 Konstytucji RP zasady nadrzędności konstytucji. Ustrojodawca wyznaczył dla ustawodawcy w art. 179 Konstytucji RP nieprzekraczalne ramy, jeśli chodzi o ustawową regulację procedury powoływania sędziów przez Prezydenta RP. Regulacje ustawowe nie mogą w szczególności naruszać istoty prezydenckiej prerogatywy w zakresie powoływania sędziów²³. Konstytucja RP nie zawiera regulacji określających postępowanie poprzedzające wniosek Krajowej Rady Sądowniczej ani nie określa wymogów, jakie ma spełniać kandydat na stanowisko sędziego²⁴. Nie normuje także, jaki status winien mieć kandydat na stanowisko sędziego w dniu powołania; są one określane są na poziomie ustaw. Sąd Najwyższy szczególnie podkreślił, że akt powołania na urząd sędziego nie podlega kontroli sądowej²⁵.

Argumentowano, że przyjęcie dopuszczalności weryfikacji prawidłowości powołania sędziego, połączonej z możliwością zakwestionowania skuteczności aktu nominacji, doprowadziłoby do powstania niebezpieczeństwa powszechnego kwestionowania statusu sędziów zawsze wtedy, kiedy w procedurze nominacyjnej ujawniłyby się mniejsze lub większe uchybienia, nawet pozorne. W szczególności

²³ Wyrok TK z dnia 5 czerwca 2012 r., K 18/09, OTK-A 2012, nr 6, poz. 63; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1874/12, LEX nr 1269629; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1883/12, LEX nr 1269634.

²⁴ Wyrok TK z dnia 8 maja 2012 r., K 7/10, OTK-A 2012, nr 5, poz. 48.

²⁵ Postanowienie TK z dnia 3 czerwca 2008 r., Kpt 1/08, OTK-A 2008, nr 5, poz. 97; wyrok TK z dnia 25 czerwca 2012 r., K 18/09, OTK-A 2012, nr 6, po. 63, z głosami krytyczną B. Przywory, „Przegląd Sejmowy” 2013, nr 1, s. 127–133, aprobującą M. Horodniczego, „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2013, nr 4, s. 99–116; postanowienie NSA z dnia 7 grudnia 2017 r., I OSK 857/17, LEX nr 2441401 z głosem krytyczną Z. Kmiecika, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2018, nr 5, s. 131–140; postanowienie NSA z dnia 20 marca 2013 r., I OSK 3129/12, LEX nr 1601658; postanowienie NSA z dnia 17 października 2012 r., I OSK 1876/12, LEX nr 1325008; postanowienie NSA z dnia 17 października 2012 r., I OSK 1877/12, LEX nr 1325009; postanowienie NSA z dnia 17 października 2012 r., I OSK 1889/12, LEX nr 1325012; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1870/12, LEX nr 1325006; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1871/12, LEX nr 1325007; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1878/12, LEX nr 1269631; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1879/12, LEX nr 1269632; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1880/12, LEX nr 2204392; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1881/12, LEX nr 2204390; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1885/12, LEX nr 1264630; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1886/12, LEX nr 1269635; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1887/12, LEX nr 1325010; postanowienie NSA z dnia 16 października 2012 r., I OSK 1888/12, LEX nr 1325011; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1873/12, LEX nr 1269628; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1874/12, LEX nr 1269629; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1875/12, LEX nr 1269630; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1882/12, LEX nr 1269633; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1883/12, LEX nr 1269634; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1890/12, LEX nr 1269636; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1891/12, LEX nr 1269637; postanowienie NSA z dnia 9 października 2012 r., I OSK 1872/12, LEX nr 1269627.

wówczas, kiedy określony element tej procedury zostałby uznany za niezgodny z aktem prawnym wyższego rzędu, w tym zwłaszcza z Konstytucją RP.

Sąd Najwyższy przytoczył jeszcze szereg innych argumentów, których nie sposób przedstawić w krótkim omówieniu, ale dziwić musi nieodniesienie się do licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego prezentujących odmienny pogląd. Sąd Najwyższy przykładowo stwierdzał, że:

- „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3). Tak ukształtowana Rada nie jest bowiem organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1”²⁶;
- „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność w składzie sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 KPP oraz art. 6 ust. 1 EKPC”²⁷.

Ponadto siła argumentacji zawarta w omawianej uchwale ulega znacznemu obniżeniu ze względu na to, że w składzie Sądu Najwyższego podejmującego tę uchwałę uczestniczyli sędziowie, którzy zostali powołani na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a zatem sprawa ta dotyczyła ich bezpośrednio i z tego powodu podlegali wyłączeniu z mocy prawa (art. 40 § pkt 1 k.p.k.). Powinni oni w myśl zasady *nemo iudex idoneus in propria causa* złożyć stosowne oświadczenie w tej kwestii. Jak słusznie podkreśla Sąd Najwyższy, „*Ratio legis* art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. jest czytelne i – w myśl zasady *nemo iudex idoneus in*

²⁶ Postanowienie SN z dnia 16 lipca 2025 r., I KS 14/25, LEX nr 3891232.

²⁷ Wyrok SN z dnia 21 maja 2025 r., II KK 483/24, LEX nr 3867021; postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2025 r., V KK 118/25, LEX nr 3860838; postanowienie SN z dnia 16 kwietnia 2025 r., V KK 522/24, LEX nr 3858363; postanowienie SN z dnia 16 kwietnia 2025 r., II KO 39/25, LEX nr 3860301; wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2025 r., III KK 81/25, LEX nr 3853582; wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2025 r., III KK 580/24, LEX nr 3854803; postanowienie SN z dnia 26 marca 2025 r., III KO 4/25, LEX nr 3847478; wyrok SN z dnia 13 marca 2025 r., II KK 121/24, LEX nr 3842557; wyrok SN z dnia 12 marca 2025 r., III KO 116/24, LEX nr 3842155; postanowienie SN z dnia 6 marca 2025 r., III KK 460/24, LEX nr 3838614; postanowienie SN z dnia 28 lutego 2025 r., I KK 506/24, LEX nr 3836788; postanowienie SN z dnia 27 lutego 2025 r., IV KK 130/24, LEX nr 3836763; wyrok SN z dnia 25 lutego 2025 r., III KO 174/24, LEX nr 3834355; postanowienie z dnia 19 lutego 2025 r., III KK 612/24, LEX nr 3836746; postanowienie SN z dnia 5 lutego 2025 r., I KK 385/23, LEX nr 3827415.

propria causa – sprowadza się do odsunięcia od sprawy sędziego, w sytuacji, gdy jej rozstrzygnięcie wpływa na sferę jego praw i obowiązków. Nie chodzi przy tym jedynie o te ewidentne przypadki, gdy sędzia jest stroną procesową, która *ex definitione* ma interes prawny w korzystnym dla siebie rozstrzygnięciu, ale o każdy przypadek, gdy sprawa dotyczy sędziego bezpośrednio. Trudno o bardziej jednoznaczny przykład tego rodzaju sytuacji niż ten, w którym sędzia Sądu Najwyższego powołany w niekonstytucyjnym trybie ma oceniać możliwość orzekania w przedmiocie wyłączenia od rozpoznania kasacji sędziego także w tym trybie powołanego i to dodatkowo w sytuacji podniesienia w nadzwyczajnym środku zaskarżenia zarzutu wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z uwagi na udział w składzie orzekającym Sądu drugiej instancji osób powołanych również z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa nie będącej organem tożsamym z tym, który przewidziany jest w art. 187 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁸. Rację ma też Sąd Najwyższy, że „Środek odwoławczy zawierający zarzuty dotyczące uchybienia w procedurze powołania sędziego, nie może być rozpoznany przez sąd, w skład którego wchodzi osoba powołana w takiej samej procedurze. Wypada uznać, że odnosi się to również do składu Sądu Najwyższego mającego rozpoznać kasację, w której treści, względnie w drodze uzupełniającej sygnalizacji, podniesiono zaistnienie uchybienia mającego źródło w procedurze powołania sędziego. Zasługuje zatem na aprobatę staranie obrońcy, by skład orzekającego w sprawie jego klienta Sądu Najwyższego nie nasuwał wątpliwości, w szczególności nie dawał podstaw do twierdzenia, że i na tym szczeblu orzekania zaistniało uchybienie wskazane w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., jak też naruszenie standardu z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka wobec uznania, że taki skład orzekający nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą”²⁹.

5. PRZEKAZANIE ZAGADNIENIA PRAWNEGO DO ROZSTRZYGNIĘCIA SĄDOWI NAJWYŻSZEMU (ART. 441 § 1 K.P.K.)

W myśl art. 441 § 1 k.p.k. jeżeli przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoni się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, sąd odwoławczy może odroczyć rozpoznanie sprawy i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Sąd Najwyższy, rozpatrując przedstawione mu zagadnienie, jednocześnie ocenia, czy zachodzą do tego przesłanki, i trafnie wyjaśnia, że: „Skuteczne wystąpienie przez sąd odwoławczy z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko wówczas, gdy łącznie spełnione są następujące przesłanki:

- a) w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się «zagadnienie prawne», czyli istotny problem interpretacyjny, a więc taki, który dotyczy przepisu lub przepisów rozbieżnie interpretowanego czy interpretowanych w praktyce sądowej

²⁸ Postanowienie SN z dnia 18 kwietnia 2025 r., II KK 41/25, LEX nr 3857451; postanowienie SN z dnia 5 marca 2025 r., II KO 8/25, LEX nr 3839066; postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2025 r., IV KK 288/24, LEX nr 3823602; postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2024 r., II KK 311/24, LEX nr 3790332; postanowienie SN z dnia 22 listopada 2024 r., III KK 27/24LEX nr 3783503; postanowienie SN z dnia 8 listopada 2024 r., V KK 217/24, LEX nr 3778555.

²⁹ Postanowienie SN z dnia 7 marca 2025 r., III KK 436/24, LEX nr 3840863.

lub przepisu o wadliwej redakcji albo niejasno sformułowanego, dającego możliwość różnych przeciwstawnych interpretacji;

- b) zagadnienie to wymaga «zasadniczej wykładni ustawy», czyli przeciwdziałania rozbieżnościom interpretacyjnym już zaistniałym w orzecznictwie bądź mogącym – z uwagi np. na istotne różnice poglądów doktryny – w nim zaistnieć, które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce; nie wymaga zatem zasadniczej wykładni ustawy kwestia związana z przepisem, który jasno sformułowany nie stwarza podstaw do różnych interpretacji lub przepisu, który nie powoduje szczególnych trudności przy jego wykładni albo co do którego wątpliwości interpretacyjne zostały rozstrzygnięte choćby tylko w doktrynie, ale w sposób jednoznaczny;
- c) pojawiło się ono «przy rozpoznawaniu środka odwoławczego», a więc jest powiązane z konkretną sprawą i to w taki sposób, że od rozstrzygnięcia tego zagadnienia prawnego zależy rozstrzygnięcie danej sprawy, gdyż Sąd Najwyższy dokonuje tu wykładni określonego przepisu lub przepisów tylko w związku ze sprawą, w której usunięcie wątpliwości prawnych pozwoli na prawidłowe jej rozstrzygnięcie, a nie pytań o charakterze abstrakcyjnym, choćby miały one istotne znaczenie dla praktyki” (postanowienie SN z dnia 16 października 2024 r., I KZP 4/24, OSNK 2024, nr 11–12, poz. 55; postanowienie SN z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 6/24, OSNK 2025, nr 2, poz. 2; postanowienie SN z dnia 16 października 2024 r., I KZP 1/24, OSNK 2024, nr 11–12, poz. 53; uchwała SN z dnia 27 września 2024 r., I KZP 3/24, OSNK 2025, nr 1, poz. 1).

„Pytanie prawne przedstawiane Sądowi Najwyższemu w trybie art. 441 § 1 k.p.k. musi spełniać łącznie co najmniej trzy warunki. (a) Przekazane zagadnienie prawne winno wyłonić się przy rozpoznawaniu środka odwoławczego. (b) Istotę pytania prawnego musi stanowić zagadnienie «prawne», a więc takie, które dotyczy ważnej kwestii interpretacyjnej. Sytuacja taka występuje wówczas, gdy dany przepis był poddawany w orzecznictwie odmiennej wykładni lub gdy jest on sformułowany w taki sposób, iż zastosowanie różnych instrumentów interpretacyjnych prowadzi do przeciwstawnych wyników. (c) Zagadnienie prawne wymaga zasadniczej wykładni wtedy, gdy przepis(y) będące przedmiotem zagadnienia prawnego są niejasne (jasne przepisy nie wymagają zasadniczej wykładni – *clara non sunt interpretanda*) i mogą być odmiennie interpretowane” (postanowienie SN z dnia 11 kwietnia 2024 r., I KZP 8/23, OSNK 2024, nr 8, poz. 39).

„Przepis art. 441 § 1 k.p.k., normujący instytucję tzw. pytań prawnych, stanowi odstępstwo od wyrażonej w art. 8 § 1 k.p.k. zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu rozpoznającego sprawę karną, wobec czego musi być wykładany ściśle” (postanowienie SN z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 6/24, OSNK 2025, nr 2, poz. 2).

„Przedmiotem pytania prawnego nie mogą być kwestie związane z ustaleniami faktycznymi, oceną dowodów czy też dotyczące możliwości zastosowania określonej normy do ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Tryb wskazany w art. 441 k.p.k. nie służy także temu, by sądy odwoławcze, przy pomocy Sądu Najwyższego, upewniały się co do prawidłowości przyjmowanego przez nie stanowiska interpretacyjnego” (postanowienie SN z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 7/24, OSNK 2025, nr 2, poz. 3).

6. ZNACZENIE ZWROTU „W KWESTIACH NIEUREGULOWANYCH” (ART. 558 K.P.K.)

Zgodnie z art. 558 k.p.k. w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych w tym kodeksie.

W kontekście tego przepisu powstało pytanie: „Czy sformułowanie «w kwestiach nieuregulowanych», zawarte w art. 558 k.p.k., pozwala na stosowanie art. 44² k.p.c. w sprawach prowadzonych na podstawie Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, a także w sprawach prowadzonych na podstawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1693) – w związku z jej art. 8 ust. 3?” Zgodnie z art. 554 § 2b pkt 1–2 k.p.k. organem reprezentującym Skarb Państwa jest:

- 1) prezes sądu, w którym wydano ostateczne orzeczenie stanowiące podstawę do wystąpienia z roszczeniem, a zatem kończące postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej (niesłuszne skazanie i ukaranie), stosowania środka zapobiegawczego (oczywiście niesłuszne tymczasowe aresztowanie), środka zabezpieczającego (niesłuszne internowanie) lub zatrzymania (niezgodne z prawem procesowe decyzje o zatrzymaniu osoby) albo
- 2) prezes sądu I instancji, w którym wydano orzeczenie następnie zmienione na zasadach określonych w poprzednim podpunkcie i zastosowano środek, w związku z którym nie przysługuje odszkodowanie.

Jak słusznie się podkreśla w doktrynie, unormowanie to stwarza stan zagrożenia dla rzetelności procesu karnego poprzez brak gwarancji bezstronności w znaczeniu funkcjonalnym. Doszło do wykreowania sytuacji, w której bezstronność sądu ustanowionego do rozpoznania sprawy narażona jest na uszczerbek, skoro prezes sądu, będący zarazem reprezentantem Skarbu Państwa jako strony zobowiązanej do wypłaty ewentualnego odszkodowania, jest zarazem przełożonym sędziego orzekającego. Mogą być wywierane na sędziego niepożądane wpływy z powodu niewłaściwie ukształtowanych powiązań o charakterze administracyjnym w sądzie, a w szczególności przyznanie prezesom sądu tego rodzaju kompetencji, które pozwalałyby na wpływanie na sędziego rozpoznającego sprawę przez wydawanie poleceń lub innych aktów nadzoru o charakterze administracyjnym³⁰. Zgodnie zaś z § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych³¹ prezes sądu, wykonując czynności w zakresie działalności administracyjnej, sprawuje nadzór administracyjny nad działalnością sądów, m.in. przez podejmowanie czynności w sprawach bieżących, związane ze sprawnym funkcjonowaniem sądu w zakresie swoich kompetencji (pkt 15) i rozstrzyganie wątpliwości co do zasad przydziału spraw oraz sposobu uczestniczenia orzeczników w przydziale spraw (pkt 16).

³⁰ J. Skorupka, *Sposób ukształtowania procedury karnej jako element bezstronności obiektywnej (zewnątrznej)sądu*, „Palestra” 2021, nr 7–8, s. 10, 15–17.

³¹ Dz.U. z 2024 r., poz. 867 ze zm.

Wpływom tym ma zapobiegać art. 44² k.p.c. stanowiący, że jeżeli stroną jest Skarb Państwa, a państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, jest sąd: (1) właściwy do rozpoznania sprawy – sąd ten z urzędu przedstawia akta sprawy sądowi nad nim przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym; (2) przełożony nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy – sąd właściwy do rozpoznania sprawy z urzędu przedstawia akta sprawy temu sądowi przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, mającemu siedzibę poza obszarem właściwości sądu przekazującego.

Problem stosowania tego przepisu w postępowaniu o niesłusznie skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie nie był jednolicie rozstrzygany w orzecznictwie, w którym zajmowano stanowisko, że w sprawach tych:

- 1) nie ma zastosowania art. 44² k.p.c., lecz art. 37 k.p.k.³², gdyż właściwość sądu do rozpoznania żądania odszkodowania lub zadośćuczynienia została kompleksowo uregulowana w rozdziale 58 k.p.k., co przesadza o braku podstaw do stosowania przepisów określających właściwość wskazanych w kodeksie postępowania cywilnego, w tym art. 44² k.p.c.³³;
- 2) stosuje się art. 44² k.p.c., za czym przemawiają względy prawne i aksjologiczne leżące u podstaw tego przepisu, zwłaszcza postrzeganie sądu jako organu bezstronnego, bowiem może zachodzić uzasadniona obawa co do bezstronności sądu w wymiarze zewnętrznym, gdy reprezentantem Skarbu Państwa byłby prezes tego samego sądu, przed którym toczyć się ma postępowanie o odszkodowanie i zadośćuczynienie³⁴.

Nie było też zgodności poglądów w tej kwestii w literaturze. Opowiadano się za stosowaniem tego przepisu w tym postępowaniu, argumentując, że konieczność sięgnięcia do tego przepisu wynika stąd, że kwestia wyłączenia *ipso iure* całego sądu nie została uregulowana w kodeksie postępowania karnego, w przeciwieństwie do wyłączenia sędziego. Wyłączenie sądu na podstawie art. 44² k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. następuje z mocy samego prawa (*recusatio iudici inhabili*), a na podstawie art. 37 k.p.k. jest wyłączenie na wniosek (*recusatio iudici suspecti*). Artykuł 37 k.p.k. wyklucza stosowanie w postępowaniu karnym – jako swego „bliźniaczego” odpowiednika – art. 44¹ k.p.c.³⁵ Jeżeli sąd rozpoznaje sprawę, w której sam występuje, zachodzi stan zagrażający możliwości postrzegania tegoż sądu przez opinię publiczną, reprezentowaną chociażby

³² Postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2023 r., II KO 117/22, LEX nr 3507324; postanowienie SN z dnia 31 stycznia 2023 r., II KO 10/23, LEX nr 3518306; postanowienie SN z dnia 21 lutego 2023 r., II KO 3/23, LEX nr 3552832; postanowienie SN z dnia 24 maja 2023 r., II KO 50/23, LEX nr 3574064.

³³ Postanowienie SA w Lublinie z dnia 22 stycznia 2020 r., II AKo 6/20, niepubl.; postanowienie SA w Lublinie z dnia 2 grudnia 2020 r., II AKo 179/20, niepubl.

³⁴ Postanowienie SN z dnia 27 września 2022 r., II KO 90/22, LEX nr 3489311; postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2022 r., V KZ 16/22, LEX nr 3431510.

³⁵ J. Gudowski, Wyłączenie sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości – nowa instytucja w prawie procesowym cywilnym i karnym, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 6, s. 23; D. Świecki, w: Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany, t. II, LEX/el. 2025, teza 7–8 do art. 554.

przez lokalną społeczność, jako organu sprawującego wymiar sprawiedliwości w warunkach bezstronności³⁶.

Negowano taką możliwość, wywodząc, że właściwość sądu została uregulowana w art. 554 § 1 k.p.k., a zgodnie z art. 558 k.p.k. przepisy kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych. Podkreślano, że odmienna interpretacja prowadziłaby do sytuacji, w której art. 442 k.p.c. byłby stosowany w każdej sprawie o odszkodowanie, doprowadzając do sytuacji, że właściwość miejscowa sądu nie byłaby z góry określona, co byłoby naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, gwarantującego m.in. prawo do rozpoznania sprawy przez właściwy sąd³⁷.

Rozstrzygając ten problem, Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 17 stycznia 2024 r., I KZP 4/23 (OSNK 2024, nr 4, poz. 18), wyjaśnił, że „Sformułowanie «w kwestiach nieuregulowanych», zawarte w art. 558 k.p.k., pozwala na stosowanie art. 442 k.p.c. w sprawach prowadzonych na podstawie Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, a także w sprawach prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 1693) – w związku z jej art. 8 ust. 3”. Jest to pogląd trafny i słusznie został zaakceptowany w judykaturze³⁸ i doktrynie³⁹.

Sąd Najwyższy uzasadnił ten pogląd koniecznością zagwarantowania przestrzegania zasady bezstronności. Nie może bowiem dochodzić do sytuacji, by sądem, w którym zgłoszono wniosek o odszkodowanie, będącym z reguły sądem właściwym do rozstrzygania sprawy, był sąd w sposób istotny związany z roszczeniem, zaś stroną takiego postępowania prezes tegoż sądu. Może to wywołać w odbiorze społecznym wątpliwości dotyczące zachowania jednego z rudymenarnych standardów, jakim jest prawo do bezstronnego sądu. Wprawdzie sąd, który prowadzi postępowanie, jest *statio fisci* Skarbu Państwa w procesie odszkodowawczym, ale kieruje administracyjnie tym sądem prezes sądu, będący w tymże postępowaniu podsądnym, mającym status strony tego postępowania. Ma on natomiast bez wątpienia stać na straży interesów finansowych jednostki, którą reprezentuje. Interesy procesowe wnioskodawcy i prezesa sądu są interesami przeciwstawnymi, co wzmaga wątpliwości w zakresie bezstronności sądu, na czele którego prezes ten stoi, a który jednocześnie sprawę rozstrzyga. Unormowanie zawarte w art. 442 k.p.c. gwarantuje bezstronność, bowiem ma charakter bezwzględny; w razie zaistnienia przesłanek w nim określonych sąd jest obowiązany do określonego w nim działania.

³⁶ M. Dziurda, *Przekazanie sprawy innemu sądowi na podstawie art. 442 k.p.c.*, „Monitor Prawniczy” 2022, nr 15, s. 805.

³⁷ A. Kowalczyk, *Właściwość sądu w postępowaniu w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie*, „Przegląd Sądowy” 2022, nr 10, s. 73; K. Siczek, *Problemy z rzetelnością postępowania w sprawie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie w polskim procesie karnym*, „Przegląd Sądowy” 2024, nr 2, s. 63.

³⁸ Postanowienie SN z dnia 3 lipca 2025 r., IV KO 90/25, LEX nr 3887091; postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2025 r., III KO 207/24, LEX nr 3825599; postanowienie SN z dnia 4 lipca 2024 r., II KO 79/24, OSNK 2024, nr 4, poz. 18.

³⁹ K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, w: *Kodeks postępowania karnego Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2025, s. 1616.

Chodzi o to, by działania sądu w konkretnej sprawie, z perspektywy spostrzeżeń bezstronnego obserwatora, nie cechowały okoliczności nasuwające możliwe podejrzenie o brak dostatecznych gwarancji proceduralnych bezstronności, niezależne od rzeczywistego zachowania czy wewnętrznego nastawienia sędziego⁴⁰.

Aktualnie art. 44² k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzonym na podstawie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wprawdzie w postępowaniu tym – zgodnie z art. 8 ust. 3 tej ustawy – mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 58 k.p.k., lecz ustawą z 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁴¹ zostało wyłączone stosowanie art. 554 § 2a i 2b k.p.k. Trafnie w orzecznictwie podkreśla się, że „Skarb Państwa, utracił status strony w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy lutowej i dotyczących odszkodowania i zadośćuczynienia”. Wyjątek stanowi jedynie przepis art. 10 ust. 2 ustawy lutowej regulujący kwestię reprezentacji Skarbu Państwa w postępowaniu o zwrot środków z Funduszu Reprywatyzacji. W art. 44² k.p.c. mowa jest sytuacjach, w których „stroną jest Skarb Państwa”⁴².

USTAWA Z DNIA 23 LUTEGO 1991 R. O UZNANIU ZA NIEWAŻNE ORZECZEŃ WYDANYCH WOBEC OSÓB REPRESJONOWANYCH ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁEGO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO (DZ.U. Z 2024 R. POZ. 442)

6. ODSZKODOWANIE I ZADOŚĆUCZYNIENIE PRZYSŁUGUJĄCE DZIECKU MATKI POZBAWIONEJ WOLNOŚCI (ART. 8B UST. 1)

Dziecku matki pozbawionej wolności, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, które przebywało wraz z matką w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia lub którego matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia – zgodnie z art. 8b ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego⁴³ – przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Na kanwie tego przepisu zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne: „czy zawarty w tym przepisie zwrot «dziecko matki pozbawionej wolności» dotyczy także osoby represjonowanej przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym tery-

⁴⁰ C. Nowak, *Prawo do rzetelnego procesu sądowego w świetle EKPC i orzecznictwa ETPC*, w: *Rzetelny proces karny*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009, s. 107–110.

⁴¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 1860.

⁴² Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 18 września 2024 r., II AKo 209/24, LEX nr 3801492.

⁴³ Dz.U. z 2024 r. poz. 442, dalej: ustawa lutowa.

torium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w traktacie ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności”.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2024 r., I KZP 8/23 (OSNK 2024, nr 8, poz. 39), zasadnie przyjął, że „Uprawnienie przewidziane w treści art. 8b ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 442) nie dotyczy sytuacji, w których represje za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności były stosowane przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub radzieckie organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r.”.

W uzasadnieniu organ ten podkreślił, że dyspozycją art. 8b cytowanej ustawy zostały objęte przez ustawodawcę tylko dzieci matek, co do których stwierdzono nieważność orzeczenia w trybie tej ustawy, i płaszczyzna wykładni językowej nie pozostawia w tym zakresie jakiegokolwiek przestrzeni do rozważania, czy z uprawnienia, o którym mowa w art. 8b ust. 1 ustawy lutowej, mogą korzystać także dzieci tych matek, które wprawdzie były represjonowane za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jednakże co do których nie da się stwierdzić nieważności orzeczenia, bowiem były one represjonowane przez organy, o których mowa w przepisie art. 8 ust. 2a zd. 2 cytowanej ustawy lutowej, tj. radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe. Odwołał się także do wykładni systemowej, wywodząc, że istnieje zauważalna dyferencjacja normatywna w zakresie uregulowania sytuacji prawnej określonej kategorii podmiotów o podobnych cechach, gdyż uprawnienie do ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie przepisów tej ustawy lutowej zostało przyznane tylko niektórym dzieciom matek pozbawionych wolności w ramach stosowania represji za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Dzieci matek więzionych w analogicznej sytuacji zostały pozbawione przez ustawodawcę tych uprawnień, w ramach stosowania represji za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w związku z represją stosowaną przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. Wniosek ten został też wsparty wykładnią historyczną. Sąd Najwyższy wskazał, że z materiałów legislacyjnych wyraźnie wynika ograniczenie tej regulacji tylko do dzieci tych matek, które zostały pozbawione wolności na podstawie orzeczenia, którego nieważność może zostać stwierdzona przez polski sąd, czyli orzeczeniem wydanym przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od rozpoczęcia ich działalności na ziemiach polskich, od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r., lub w związku z represją stosowaną przez te organy polegającą na zatrzymaniu,

tymczasowym aresztowaniu albo pozbawieniu życia albo wolności przez te organy bez przeprowadzenia postępowania zakończonego orzeczeniem.

USTAWA Z DNIA 28 STYCZNIA 2016 R. PRZEPISY WPROWADZAJĄCE
USTAWĘ – PRAWO O PROKURATURZE (DZ.U. Z 2016 R. POZ. 178 ZE ZM.)

7. SKUTECZNOŚĆ POWOŁANIA PIERWSZEGO ZASTĘPCY PROKURATORA
GENERALNEGO PEŁNIĄCEGO OBOWIĄZKI PROKURATORA
KRAJOWEGO (ART. 47 § 1)

Prokurator pozostający w stanie spoczynku w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze⁴⁴ może – zgodnie z art. 47 § 1 i 2 tej ustawy – wrócić na swój wniosek do służby na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne, z wyjątkiem prokuratora, który odszedł w stan spoczynku z przyczyn zdrowotnych.

W kontekście tego przepisu zostały przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia:

- 1) „Czy przepis art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 marca 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 178 z późn. zm.) jest przepisem ustrojowym, statuującym w swej treści szczególną podstawę do przywrócenia do służby czynnej na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne prokuratora pozostającego w dniu jej wejścia w życie w stanie spoczynku, którego moc obowiązująca nie została ograniczona w czasie?”;
- 2) „Czy przywrócenie prokuratora w stanie spoczynku do służby czynnej na podstawie art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 marca 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 178 z późn. zm.) i następnie powołanie go przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Prokuratora Generalnego na urząd Prokuratora Krajowego wywołało skutki prawne?”.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 września 2024 r., I KZP 3/24 (OSNK 2025, nr 1, poz. 1), stanął na stanowisku, że „Przepisy artykułu 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 178 ze zm.) nie mają charakteru epizodycznego i nie zawierają ograniczenia temporalnego dotyczącego ich obowiązywania. Przepisy te mają charakter ustrojowy i obowiązują nadal, do czasu ewentualnego wyeliminowania w sposób przewidziany prawem. Oznacza to, że prokurator pozostający w stanie spoczynku w dniu wejścia w życie wyżej wymienionej ustawy może wrócić na swój wniosek na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne. Uprawnienie to nie dotyczy jedynie tych prokuratorów, którzy przeszli w stan spoczynku z przyczyn zdrowotnych. Prokurator, który skorzystał z tego uprawnienia jest prokuratorem pozostającym w służbie czynnej. Podjęte przez Prokuratora Generalnego na tej podstawie prawnej decyzje nie mogą być uznane za wadliwe, nieobowiązujące, czy też niewywołujące skutków prawnych. W konsekwencji, skoro podjęcie stosownej

⁴⁴ Dz.U. z 2016 r. poz. 178 ze zm., dalej: p.w.p.p.

decyzji o przywróceniu prokuratora w stanie spoczynku do służby czynnej, w trybie art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 178 ze zm.), a następnie powołanie go przez Prezesa Rady Ministrów, na wniosek Prokuratora Generalnego, na stanowisko Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego – Prokuratora Krajowego miało wiążącą podstawę prawnoustrojową, to było powołaniem prawnie skutecznym”.

Jest to pogląd nietrafny. Wprawdzie uzasadnienie uchwały jest obszerne, ale w dużej mierze nie dotyczy przedstawionego problemu, a zawiera rozważania dotyczące niezasadności kwestionowania statusu sędziów, którzy wzięli udział w postępowaniach nominacyjnych przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną ustawą z 2017 r., które mają w znacznym stopniu charakter polityczny oraz ad personam, co do niektórych sędziów uczestniczących w wydaniu postanowienia SN z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 6/24⁴⁵ i postanowienia SN z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 7/24⁴⁶.

Argumenty dotyczące statusu sędziów, którzy wzięli udział w postępowaniach nominacyjnych przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną ustawą z 2017 r., powinny być zawarte w uzasadnieniu postanowienia SN z dnia 19 września 2024 r., I KZP 3/24⁴⁷, w którym rozstrzygnięto wniosek o niewyłączeniu 3 sędziów wyznaczonych do rozpoznania tej sprawy.

Istota rozwiązania problemu podniesionego w wyżej wymienionych pytaniach sprowadza się do oceny charakteru prawnego art. 47 p.w.p.p. w kontekście jego uznania za mający charakter epizodyczny. Sąd Najwyższy odwołał się do opinii prawnych: (1) A. Rakowskiej⁴⁸, S. Potyry⁴⁹, G. Kucy⁵⁰ oraz J. Zimmermanna⁵¹, według których przepis art. 47 p.w.p.p. ma charakter epizodyczny, a jego stosowanie obejmowało wyłącznie okres 60 dni, poczynwszy od wejścia w życie ustawy; (2) A. Łabno, R. Piotrowskiego i J. Potulskiego, których zdaniem art. 47 § 1–2 p.w.p.p. nie zawiera w treści jakiegokolwiek ograniczenia czasowego, a sam fakt zamieszczenia danego przepisu w bloku ustawowych unormowań wprowadzających nie determinuje zakresu czasowego jego stosowania.

⁴⁵ OSNK 2025, nr 2, poz. 2.

⁴⁶ OSNK 2025, nr 2, poz. 3.

⁴⁷ LEX nr 3758849.

⁴⁸ A. Rakowska, *Zakres czasowego stosowania art. 47 ustawy- Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze*, <https://www.gov.pl/attachment/e739ebdc-5aa4-40f5-8ae6-8cde2f374dc0> [dostęp: 25.08.2025].

⁴⁹ S. Patyra, *Opinia prawna w sprawie legalności stosowania przepisów ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze w stosunku do prokuratorów powracających ze stanu spoczynku do czynnej służby prokuratorskiej po wejściu w życie ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze*, <https://www.gov.pl/attachment/1231643e-aeeb-4399-90b7-3aa3f114c2a9> [dostęp: 25.08.2025].

⁵⁰ G. Kuca, *Opinia*, <https://www.gov.pl/attachment/105a1754-f35d-4554-9d47-20fc9d72e2c3> [dostęp: 25.08.2025].

⁵¹ J. Zimmermann, *Opinia prawna z dnia 12 stycznia 2024 dotycząca zakresu czasowego stosowania art. 47 ustawy – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze*, <https://lexso.org.pl/2024/01/opinia-prawna-dotyczaca-zakresu-czasowego-stosowania-art-47-ustawy-przepisy-wprowadzajace-ustawe-prawo-o-prokuraturze/> [dostęp: 25.08.2025].

Autorzy tych dwóch grup opinii odwoływali się do różnych dyrektyw wykładni, które doprowadziły ich do odmiennych wniosków. Sąd Najwyższy opowiedział się za drugim stanowiskiem, nie dodając de facto nowych argumentów; z tym że stosując różne dyrektywy wykładni, dodatkowo wskazywał wypowiedzi w doktrynie i judykaturze. Wobec tego nie ma potrzeby ich relacjonowania.

Większe uzasadnienie aksjologiczne i bardziej przekonujące są argumenty wskazujące na epizodyczny charakter art. 47 § 1–2 p.w.p.p. Słusznie w judykaturze podkreśla się, że „W sytuacji, gdy jednocześnie uchwalane są i wprowadzane w życie dwie ustawy: główna (Prawo o prokuraturze) i wprowadzająca (Przepisy wprowadzające Prawo o prokuraturze), nie da się skutecznie wykazać, by celem ustawy wprowadzającej było trwałe unormowanie sytuacji nowej. Wręcz przeciwnie, to ustawa główna miała być docelowym rozwiązaniem o trwałym charakterze, a ustawa wprowadzająca, tak jak jej nazwa wskazuje, miała wygasić dotychczasowe organy, nadać uprawnienia przewidziane dla organów znoszonych tym istniejącym, wreszcie ukształtować nową organizację prokuratury. Jeżeli nie taki był cel prawodawcy, to – jak już stwierdził to Trybunał Konstytucyjny w przywołanym wyroku z 28 lutego 2008 r., sygn. K 43/07 – na nim ciążyło ryzyko, że zamieszczając «w ustawie wprowadzającej jakieś przepisy merytoryczne, musi się liczyć z tym, że nie będą one odczytywane adekwatnie do jego zamiaru, gdyż będą interpretowane jako przepisy przejściowe lub dostosowujące». Względem wykładni celowościowej przemawiają zatem jednoznacznie za uznaniem unormowania zawartego w art. 47 przepisów wprowadzających za przepis epizodyczny”⁵².

USTAWA Z DNIA 28 STYCZNIA 2016 R. – PRAWO O PROKURATURZE (DZ.U. Z 2024 R. POZ. 390 ZE ZM.)

8. SKUTECZNOŚĆ POWOŁANIA PROKURATORA KRAJOWEGO BEZ OPINII PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (ART. 14 § 1)

W myśl art. 14 § 1 zd. 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze⁵³ Prokuratora Krajowego oraz pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego powołuje się po uzyskaniu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

W związku z tym przepisem Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne: „Czy osoba powołana na urząd Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego – Prokuratora Krajowego niezgodnie z regulacją art. 14 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 390), z uwagi na nieuzyskanie opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, może skutecznie wyrazić pisemną zgodę na złożenie przez Zastępcę Komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji wniosku w trybie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 145) do Sądu Okręgowego, czy też wniosek pochodzi w takiej sytuacji od nieuprawnionego podmiotu?”.

⁵² Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 10 kwietnia 2024 r., II AKz 106/24 (LEX nr 3703872).

⁵³ Dz.U. z 2024 r. poz. 390 ze zm., cyt. dalej jako pr. o prok.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 6/24 (OSNK 2025, nr 2, poz. 2), słusznie uznał, że „Zawarty w art. 14 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 390) warunek skutecznego powołania Prokuratora Krajowego przez Prezesa Rady Ministrów, opisany zwrotem «powołuje się po uzyskaniu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej», jest spełniony także wtedy, gdy Prezes Rady Ministrów wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zaopiniowanie wskazanej kandydatury, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej formalnie takiej opinii nie przedstawił lub odmawia jej przedstawienia. Brak takiej opinii winien być traktowany jako wyrażenie opinii negatywnej w procesie powołania Prokuratora Krajowego”.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Najwyższy wskazał, że art. 14 § 1 pr. o prok. nie przewiduje braku wydania opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a wystąpienie przez Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o opinię jest ostatnią i konieczną czynnością, która leży w sferze kompetencji Prezesa Rady Ministrów. W sytuacji gdy wydanie opinii negatywnej nie może zablokować możliwości powołania Prokuratora Krajowego lub pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego, to i brak takiej opinii nie może stanowić takiej blokady. Zatem odmowa zaopiniowania kandydatury winna być traktowana jako wyrażenie opinii negatywnej. Zasadnie przyjmuje się, że opinia Prezydenta RP nie ma charakteru wiążącego dla Prezesa RM, a w związku z tym wyrażenie przez Prezydenta RP opinii negatywnej, czy też zaniechanie wydania opinii, nie stanowi przeszkody dla skutecznego powołania na omawiane stanowisko⁵⁴.

9. SKUTECZNOŚĆ POWOŁANIA PROKURATORA OKRĘGOWEGO (ART. 15 § 1)

Prokuratora regionalnego, okręgowego i rejonowego – zgodnie z art. 15 § 1 pr. o prok. – powołuje, po przedstawieniu kandydatury właściwemu zgromadzeniu prokuratorów, i odwołuje Prokurator Krajowy. Sądowi Najwyższemu zostały przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienia prawne:

- a) „czy na mocy decyzji Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska wydanej w dniu 12 stycznia 2024 r. na wniosek Prokuratora Generalnego Adama Bodnara, Jacek Bilewicz został skutecznie powołany na stanowisko I Zastępcy Prokuratora Generalnego pełniącego obowiązki Prokuratora Krajowego,
- b) czy wykonując to stanowisko, prokurator Jacek Bilewicz mógł skutecznie powierzyć Piotrowi Kowalikowi pełnienie funkcji Prokuratora Okręgowego w Warszawie, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 listopada 2024 r., I KZP 7/24 (OSNK 2025, nr 2, poz. 3) trafnie przyjął, że „Tak długo jak skuteczność powierzenia obowiązków Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego nie zostanie podważona orzeczeniem właściwego do rozpoznania takiego zagadnienia sądu, istnieją pełne podstawy prawne i procesowe do uznania skuteczności powie-

⁵⁴ M. Chmaj, *Opinia prawna w przedmiocie: wykładni art. 14 § 1 ustawy z dn. 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze w kontekście art. 8 ust. 2, art. 144 ust. 2 i art. 146 ust. 4 Konstytucji RP*, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/6981/plik/oe-485.pdf>, s. 7 [dostęp: 25.08.2025].

zenia wskazanych obowiązków prokuratorowi Jackowi Bilewiczowi. Wyjątkiem uzasadniającym zanegowanie legalności powierzenia takich obowiązków mogłaby być jedynie usurpacja funkcji, stanowiska przez osobę nieposiadającą kwalifikacji formalnych do jego zajmowania”.

W uzasadnieniu tego postanowienia organ ten zauważył, że administracyjnoprawny charakter aktu powierzenia obowiązków funkcjonariuszowi publicznemu podlega kontroli sądów administracyjnych, a ocena skuteczności nawiązania stosunku służbowego prokuratora pozostaje w obszarze właściwości rzeczowej sądów pracy. Wykluczył możliwość kształtowania przez sąd karny stosunku prawnego pozostającego poza obszarem kognicji tego sądu. Nie sposób zaakceptować sytuacji, w której orzeczenie sądu karnego miałoby tworzyć swego rodzaju dualizm bytu prawnego – wadliwości powierzenia obowiązków na gruncie prawa karnego oraz legalności tego aktu w wymiarze prawa publicznego.

USTAWA Z DNIA 8 GRUDNIA 2017 R. O SĄDZIE NAJWYŻSZYM (DZ.U. Z 2024 R. POZ. 622)

10. WNIOSEK O ROZSTRZYGNIĘCIE PRZEZ SĄD NAJWYŻSZY ROZBIEŻNOŚCI W WYKŁADNI PRAWA (ART. 83 § 1)

Jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnia się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego – zgodnie z art. 83 § 1. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym⁵⁵ – może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów lub innym odpowiednim składzie.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów SN z dnia 17 stycznia 2024 r., I KZP 6/23, OSNK 2024, nr 5, poz. 25, trafnie wyjaśnił, że „wniosek o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego ww. zagadnienia prawnego spełnia wymogi określone w art. 83 § 1 uSN, zgodnie z którym, jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnia się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów lub innym odpowiednim składzie (...)” tzw. pytania abstrakcyjne są środkiem nadzoru judykacyjnego mającym na celu zapewnienie jednolitości orzecznictwa zarówno sądów powszechnych i wojskowych, jak i Sądu Najwyższego, a przedmiotem uchwały podejmowanej w tym trybie jest wyjaśnienie przepisów prawa, których wykładnia (a nie ich stosowanie) doprowadziła do rozbieżności w orzecznictwie. (...) O rozbieżności i potrzebie reakcji na nią można tu zatem mówić także wtedy, gdy jest to nawet tylko

⁵⁵ Dz.U. z 2024 r., poz. 622, dalej: uSN.

jedno orzeczenie, ale prezentujące całkowicie odmienną od dotychczas reprezentowanej w tym orzecznictwie, interpretację określonych przepisów, zwłaszcza gdy jest to interpretacja wadliwa, niewsparta należyłą argumentacją ani niewynikająca np. ze zmiany stanu prawnego. Dopuszczenie bowiem do funkcjonowania takiego orzeczenia Sądu Najwyższego grozi potencjalnie pojawieniem się podobnych interpretacji w orzecznictwie sądów powszechnych lub wojskowych, a obowiązek zapewnienia przez Sąd Najwyższy jednolitości tego orzecznictwa (art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r.) to nie tylko reakcja na zaistniałe tam już rozbieżności w wykładni norm prawnych, ale także eliminowanie w ramach nadzoru judykacyjnego możliwości pojawienia się takich rozbieżności w oparciu o interpretację zawartą w orzeczeniach Sądu Najwyższego. Istotne jest tu zatem, czy rzeczywiście określone orzeczenie Sądu Najwyższego zawiera interpretację, która oznacza zaistnienie rozbieżności w orzecznictwie tego Sądu z uwagi na odmienną od dotychczas prezentowanej tu wykładni, a więc interpretację opartą na innych przesłankach i prowadzącą do innych wniosków. Uchwały abstrakcyjne jako środki nadzoru judykacyjnego nie służą przy tym rozstrzyganiu jakichkolwiek rozbieżności w orzecznictwie sądowym, a tylko tych wynikających z odmiennej wykładni prawa. Nie obejmują zatem rozbieżności wynikających z odmiennego stosowania prawa – jednolita wykładnia prawa dokonywana przez sądy uniemożliwia skorzystanie z instytucji abstrakcyjnego pytania prawnego (por. postanowienie składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 33/04). U podstaw tej instytucji tkwi bowiem założenie, że występowanie w orzecznictwie sądowym (a zwłaszcza Sądu Najwyższego) dwóch lub więcej rozbieżnych sposobów interpretowania tego samego przepisu lub grupy przepisów i w związku z tym odmiennego rozstrzygania podobnych problemów prawnych jest niekorzystne z punktu widzenia funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości”.

USTAWA Z DNIA 9 CZERWCA 2022 R. O ZMIANIE USTAWY O SĄDZIE NAJWYŻSZYM ORAZ NIEKTÓRYCH INNYCH USTAW (DZ.U. Z 2022 R. POZ. 1259)

11. WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA ZAKOŃCZONEGO PRAWOMOCNYM WYROKIEM DYSCYPLINARNYM LUB UCHWAŁĄ PRAWOMOCNIE ZEZWALAJĄCĄ NA POCIĄGNIĘCIE SĘDZIEGO DO ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ (ART. 18 UST. 1)

W związku z likwidacją Izby Dyscyplinarnej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw⁵⁶ w jej art. 18 ust. 1 przyznano uprawnienie do złożenia wniosku o wznowienie postępowania w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy sędziemu, w stosunku do którego wydany został przez Sąd Najwyższy, w składzie którego brał udział

⁵⁶ Dz.U. z 2022 r. poz. 1259.

sędzia Izby Dyscyplinarnej, prawomocny wyrok dyscyplinarny lub podjęta została uchwała prawomocnie zezwalająca na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

W praktyce powstał problem skuteczności uchwały Izby Dyscyplinarnej prawomocnie zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. W związku z tym zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne: „Skoro w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy sędziemu, w stosunku do którego wydany został przez Sąd Najwyższy, w składzie którego brał udział sędzia Izby Dyscyplinarnej, prawomocny wyrok dyscyplinarny lub podjęta została uchwała prawomocnie zezwalająca na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, przysługuje wniosek o wznowienie postępowania, to czy ów przepis ustawy pozwala jednocześnie na uznanie, że co do sędziego, wobec którego zgodę na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej wydano uchwałą Izby Dyscyplinarnej, a po wejściu w życie wskazanego przepisu ustawy zmieniającej sędzia nie skorzystał z możliwości złożenia wniosku o wznowienie postępowania, zapadła skuteczna zgoda uprawnionego organu na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej?”.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 października 2024 r., I KZP 1/24 (OSNK 2024, nr 11–12, poz. 53), trafnie zauważył, że „Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego nie miała statusu «sądu ustanowionego ustawą». Sąd Najwyższy podziela stanowisko wyrażone m.in. przez Europejski Trybunał Praw Człowieka i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym w procedurze powoływania sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego doszło do rażącego naruszenia prawa krajowego, które wpłynęło na brak zapewnienia przez ten organ gwarancji niezawisłości od władzy ustawodawczej i wykonawczej”.

Uzasadniając to postanowienie, Sąd Najwyższy, odwołując się do uchwały połączonych izb SN z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-41101/2020⁵⁷, zaznaczył, że w odniesieniu do sędziów Izby Dyscyplinarnej zachodzą dodatkowe okoliczności w porównaniu z sędziami Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych potwierdzające tezę o braku możliwości dochowania przez sąd orzekający z ich udziałem standardu niezawisłości i bezstronności. Okoliczności te dotyczą bezpośrednio organizacji, ustroju i sposobu powołania tej Izby oraz jej wyodrębnienia z Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w tej uchwale podzielił w tym zakresie w pełni stanowisko wyrażone w wyroku SN z dnia 5 grudnia 2019 r., III PO 7/18⁵⁸, zgodnie z którym Izba Dyscyplinarna nie spełnia cech niezawisłego sądu w rozumieniu art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a także art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Prawa Człowieka, i ma charakter sądu wyjątkowego, którego ustanowienie na mocy art. 175 ust. 2 Konstytucji RP jest zakazane w czasie pokoju. W konsekwencji orzeczenia wydane przez składy sędziowskie działające w ramach Izby Dyscyplinarnej nie mają cha-

⁵⁷ OSNKW 2020, nr 2, poz. 7 z glosą aprobowaną K. Grajewskiego, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2020, nr 4, s. 161–169, omówieniem M. Szpyrki, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2020, nr 2, s. 69–88.

⁵⁸ OSNP 2020, nr 4, poz. 38.

rakteru orzeczeń wydanych przez należycie obsadzony sąd. Podkreślił także, że taka ocena Izby Dyscyplinarnej znalazła potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. TSUE stwierdził, że Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej, nie zapewniając niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych wobec sędziów, a także dopuszczając, aby w przypadku sędziów sądów powszechnych treść orzeczeń sądowych mogła być kwalifikowana jako przewinienie dyscyplinarne. Świadczyć o tym ma również przyznanie Prezesowi kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego prawa do dyskrecyjnego wyznaczania składu właściwego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji w sprawach sędziów sądów powszechnych. Ta ostatnia okoliczność miała wpływ na stwierdzenie przez TSUE, że tym samym Rzeczypospolita Polska nie zapewniła, aby sprawy dyscyplinarne rozstrzygał sąd „ustanowiony na mocy ustawy” (wyroku TSUE z dnia 15 lipca 2021 r., w sprawie ze skargi Komisji Europejskiej przeciwko Polsce, C-791/19, ECLI:EU:C:2021:596). Ponadto ETPCz uznał, że doszło do rażącego naruszenia prawa krajowego, które negatywnie wpłynęło na podstawowe zasady procedury powoływania sędziów do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, jako że powołania takie zostały przeprowadzone w oparciu o rekomendację Krajowej Rady Sądownictwa działającej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, tj. w oparciu o rekomendacje organu, który przestał dawać gwarancje niezawisłości od władzy ustawodawczej lub wykonawczej. Nieprawidłowości w procedurze powołania naruszyły legitymację Izby Dyscyplinarnej tak dalece, iż – po przeprowadzeniu wewnętrznie wadliwej procedury powołania sędziów – organowi temu brakowało i brakuje przymiotu „sądu”, który został „ustanowiony ustawą” dla celów art. 6 ust. 1 Konwencji. Wobec powyższego Trybunał stwierdził, że Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, która zbadała sprawę skarżącą, nie była „sądem ustanowionym ustawą” i w związku z tym miało miejsce naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (wyrok ETPCz z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19⁵⁹; wyrok ETPCz z dnia 6 lipca 2023 r., w sprawach połączonych 21181/19 i 51751/20, Tuleya przeciwko Polsce⁶⁰). Sąd Najwyższy zasadnie wcześniej twierdził, że:

- „Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego utworzona na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 z późn. zm.) nie jest sądem w rozumieniu art. 47 KPP oraz art. 6 ust. 1 EKPC i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, co uzasadnia pominięcie jej właściwości” (wyrok SN z dnia 5 grudnia 2019 r., III PO 7/18, OSNP 2020, nr 4, poz. 38);

⁵⁹ [https://etpcz.ms.gov.pl/detailsetpc/\\$N/9900000000000001_I_ETPC_043447_2019_Wy_2021-07-22_001](https://etpcz.ms.gov.pl/detailsetpc/$N/9900000000000001_I_ETPC_043447_2019_Wy_2021-07-22_001) [dostęp: 25.08.2025].

⁶⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/> [dostęp: 25.09.2025]. Zob. W. Hermeliński, B. Nita-Świątłowska, *Powierzenie funkcji orzeczniczych Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jako naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 EKPC*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 10, s. 12–17.

- „W obecnym stanie prawnym na podstawie art. 24 ustawy o SN w zw. z art. 181 Konstytucji RP i art. 80 § 1 w zw. z art. 80 § 2c p.u.s.p. sądem właściwym w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego jest Sąd Najwyższy – Izba Karna”⁶¹.

BIBLIOGRAFIA

- Boratyńska K.T., Czarnecki P., w: *Kodeks postępowania karnego Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2025.
- Burdzik M., Zagrodnik J., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red J. Zagrodnik, Warszawa 2024.
- Chmaj M., *Opinia prawna w przedmiocie: wykładni art. 14 § 1 ustawy z dn. 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze w kontekście art. 8 ust. 2, art. 144 ust. 2 i art. 146 ust. 4 Konstytucji RP*, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/6981/plik/oe-485.pdf/>.
- Cora Ł., *Glosa do wyroku SN z dnia 16 kwietnia 2015 r., V KK 4/15*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2016, nr 3.
- Dziurda M., *Przekazanie sprawy innemu sądowi na podstawie art. 442 k.p.c.*, „Monitor Prawniczy” 2022, nr 15.
- Eichstaedt K., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Świecki, t. I, Warszawa 2024.
- Grajewski K., *Glosa do uchwały połączonych izb SN z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-41101/2020*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2020, nr 4.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Artykuły 1–467*, Warszawa 2014.
- Gudowski J., *Wyłączenie sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości – nowa instytucja w prawie procesowym cywilnym i karnym*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 6.
- Gudowski M., *Wyrok w sprawie Witkowski przeciwko Polsce jako przyczynek do dyskusji nad czynnościami procesowymi dokonanymi przed rozpoczęciem biegu terminu procesowego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1.
- Hermeliński W., Nita-Światłowska B., *Powierzenie funkcji orzeczniczych Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jako naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 EKPC*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 10.
- Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 1–296*, red. P. Hofmański, t. I, Warszawa 2007.
- Horodniczy M., *Glosa do wyroku TK z dnia 25 czerwca 2012 r., K 18/09*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2013, nr 4.
- Kijowski A., *Odrębności statusu prawnego sędziów Sądu Najwyższego*, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 1.
- Kmiecik Z., *Glosa do postanowieni NSA z dnia 7 grudnia 2017 r., I OSK 857/17*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2018, nr 5.
- Kornak M., *Glosa do wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 r., III KK 176/09*, LEX/el. 2010.
- Kowalczyk A., *Właściwość sądu w postępowaniu w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie*, „Przegląd Sądowy” 2022, nr 10.
- Kuca G., *Opinia*, <https://www.gov.pl/attachment/105a1754-f35d-4554-9d47-20fc9d72e2c3>.
- Kulesza C., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023.

⁶¹ Postanowienie SN z dnia 24 marca 2022 r., I KO 69/21, LEX nr 3412165.

- Lewandowski B., *Glosa do wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 r., III KK 176/09*, „*Studia Iuridica*” 2014, nr 58.
- Marszałek M., *Glosa do postanowienia SN z dnia 7 maja 2013 r., III KK 380/12*, LEX/el. 2013.
- Mozgawa M., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2023.
- Nowak C., *Prawo do rzetelnego procesu sądowego w świetle EKPC i orzecznictwa ETPC*, w: *Rzetelny proces karny*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009.
- Patyra S., *Opinia prawna w sprawie legalności stosowania przepisów ustawy z dnia 28 stycznia 2016r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze w stosunku do prokuratorów powracających ze stanu spoczynku do czynnej służby prokuratorskiej po wejściu w życie ustawy z dnia 28 stycznia 2016r. – Prawo o prokuraturze*, <https://www.gov.pl/attachment/1231643e-aeeb-4399-90b7-3aa3f114c2a9>.
- Potulski J., *Glosa do wyroku SN z dnia 1 lutego 2008 r., V KK 231/07*, „*Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa*” 2008, nr 4.
- Przywora B., *Glosa do wyroku TK z dnia 25 czerwca 2012 r., K 18/09*, „*Przegląd Sejmowy* 2013, nr 1.
- Rakowska A., *Zakres czasowego stosowania art. 47 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze*, <https://www.gov.pl/attachment/e739ebdc-5aa4-40f5-8ae6-8cde2f374dc0>.
- Rogoziński P., *Glosa do postanowienia SN z dnia 4 kwietnia 2018 r., III KK 362/17*, „*Orzecznictwo Sądów Polskich*” 2019, nr 3.
- Siczek K., *Problemy z rzetelnością postępowań w sprawie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie w polskim procesie karnym*, „*Przegląd Sądowy*” 2024, nr 2.
- Skorupka J., *Sposób ukształtowania procedury karnej jako element bezstronności obiektywnej (zewewnętrznej) sądu*, „*Palestra*” 2021, nr 7–8.
- Słownik języka polskiego PWN*, red. M. Szymczak, Warszawa 1999.
- Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej Wojskowej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2010 r.*, „*Wojskowy Przegląd Prawniczy*” 2011, nr 2.
- Stefański R.A., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 116*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, t. I, Warszawa 2017.
- Sułkowski J., *Uprawnienia Prezydenta RP do powoływania sędziów*, „*Przegląd Sejmowy*” 2008, nr 4.
- Szpyrka M., *Glosa do uchwały połączonych Izb SN z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-41101/2020*, „*Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego*” 2020, nr 2.
- Wielki słownik języka polskiego PWN*, red. S. Dubisz, Warszawa 2018.
- Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych PWN*, red. M. Bańko, Warszawa 2005.
- Wójcicka B., *Glosa do wyroku SN z dnia 4 lutego 2013 r., V KK 419/12*, „*Orzecznictwo Sądów Polskich*” 2013, nr 10.
- Zagrodnik J., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024.
- Zimmermann J., *Opinia prawna z dnia 12 stycznia 2024 dotycząca zakresu czasowego stosowania art. 47 ustawy – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze*, <https://lexso.org.pl/2024/01/opinia-prawna-dotyczaca-zakresu-czasowego-stosowania-art-47-ustawy-przepisy-wprowadzajace-ustawe-prawo-o-prokuraturze/>.